

IX. ročník

DNES JÍM JAKO ANGOLAN

OSVĚTOVÁ KAMPAŇ PRO I. A II. STUPEŇ ZŠ A SŠ | ROZVOJOVÉ ZEMĚ: POZNÁVÁNÍ A POMOC

PRACOVNÍ LISTY PRO I. STUPEŇ ZŠ

Úvod

Angola znamená v překladu země králů (*Ngola* = král).

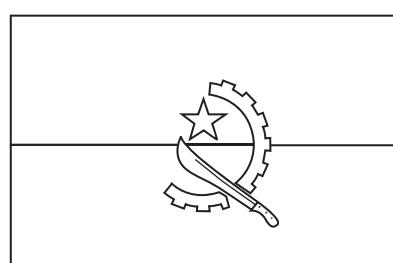
Je to stát tvořený velkými skupinami obyvatel a mnoha kmeny, mluví se tam portugalsky. Vesnice tvoří většinou několik rodin. V čele vesnice stojí *soba*, což je něco jako u nás starosta. Města nemají většinou ani asfaltovou cestu ani kanalizaci nebo funkční vodovod. Místo našich krásných velkých domů je tvořeno spoustou malých domečků s plechovou střechou. Hodně lidí i dětí žije na ulici a živí se žebráním nebo sbíráním odpadků. Rodina je velmi důležitá – bez rodiny nemáte kde bydlet a nikdo se o vás nepostará, když jste nemocní. Málokterý člověk žije v Angole sám. Muži můžou mít více manželek – říká se tomu mnohoženství. Angolané, stejně jako ostatní Afričané, milují zpěv a rytmus – zpívá a tancuje se na každé slavnosti.

PŘES
10 MILIONŮ
OBYVATEL

ČESKÁ
REPUBLIKA

ANGOLA

29 MILIONŮ
OBYVATEL

← ČERVENÁ
← ŽLUTÁ
← ČERNÁ

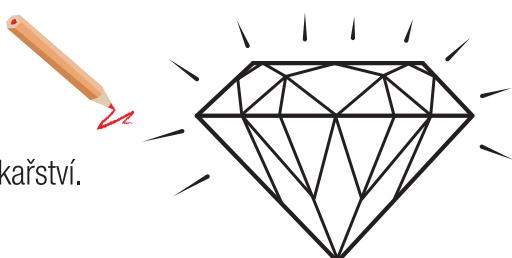
1

Příroda

Přestože je Angola chudá země, nachází se v ní nerostné bohatství – zejména ropa, zlato a jeden vzácný velmi tvrdý nerost (minerál), který se používá hlavně v průmyslu a ve šperkařství.

Jak se jmenuje nejtvrdší nerost na světě?

odpověď:

JMÉNO:

TŘída:

www.dnesjimjako.cz

2**Příroda**

Zvířecím symbolem Angoly je **antilopa vraná** (*palanca negra*). Má velké rohy, šavlovitě zahnuté dozadu. Ve svém znaku ji má například angolská státní letecká společnost a národní fotbalový tým se tak dokonce jmenuje (*Palancas Negras*). Počet těchto antilop díky pytláctví a těžbě surovin neustále klesá.

Zakroužkuj na obrázku antilopu. Jak se jmenují ostatní zvířátka?

1

2

3

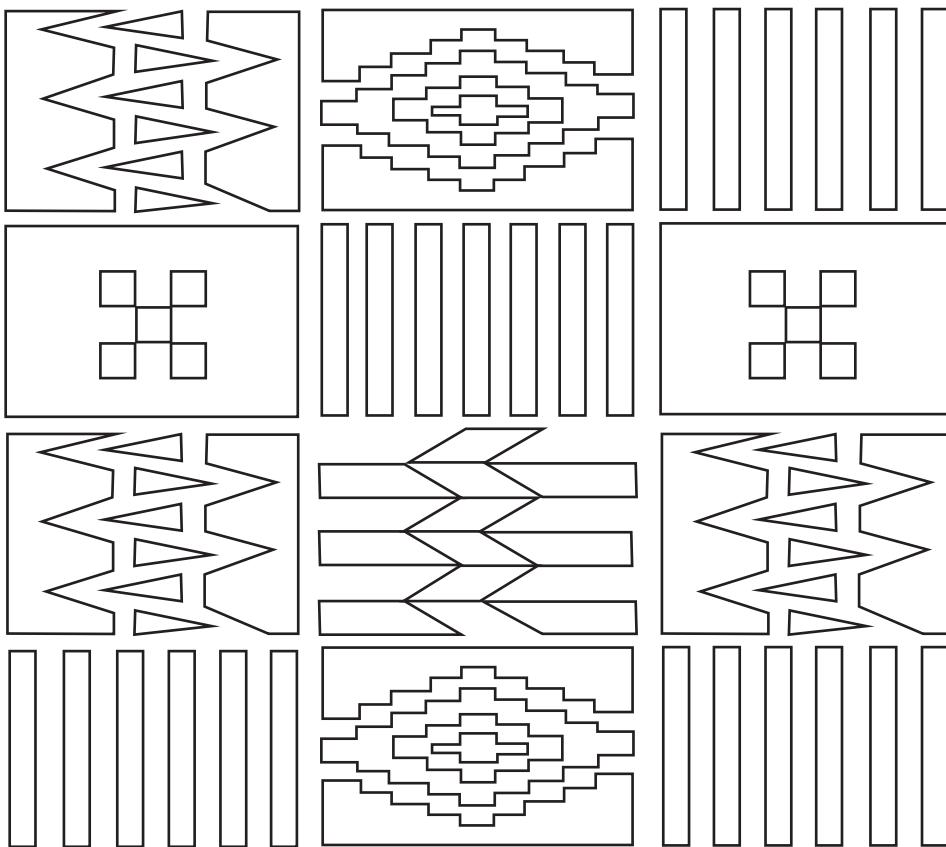
4

3**Řemesla**

Jedním z mála řemesel obyvatel Angoly je výroba krásných dekorativních látek. Jsou složeny z **geometrických obrazců** a mají syté jasné barvy.

Vybarvi látku na obrázku. Jaký základní geometrický tvar na této látce chybí?

odpověď:

4**Děti**

Z čeho mají děti v Angole největší strach?

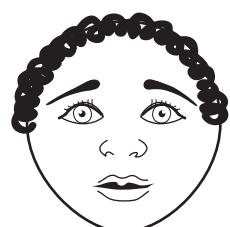
Špatná známka ve škole

Velké sucho

Záplavy

Divoká zvířata

že nebudou mít kamarády

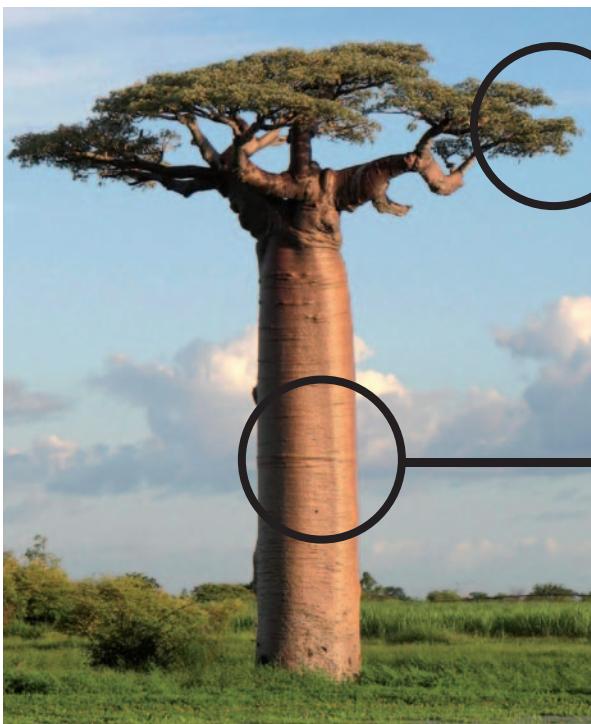
5

Baobab

Baobab je zvláštní strom s obrovským **mohutným kmenem** a legračním jménem, může být vysoký až 25 metrů. Afričané využívají téměř všechny části stromu – mladé listy místo zeleniny, z kůry kmene se vyrábí např. provazy a léky, plody baobabu se jí a vyrábí se z nich nápoj, olej a náhražka kávy. Baobab výborně zadržuje vodu, a je proto i provizorním zásobníkem pro případ velkého sucha.

Může být starý **až 2000 let**, jako letopočet, kterým se řídíme. Hodně českých pohádek začíná slovy: „Bylo, nebylo...“ . Ve většině afrických pohádek se začíná jinak: „*Když byl ten starý baobab ještě malý semínkem...*“

Vešla by se do baobabu garáž pro auto?

Kořeny baobabů bývají delší než samotný strom.

PLODY BAOBABU

Vyrábí se z nich osvěžující nápoj, kvalitní olej, náhražka kávy (ze semen), lék proti úplavici, dužina se jí.

ANO

NE

Mladé listy se jí místo zeleniny.

KVĚT BAOBABU

Z kůry kmene se získávají vlákna. Slouží k výrobě provazů, rybářských sítí, šňůr a váčků.

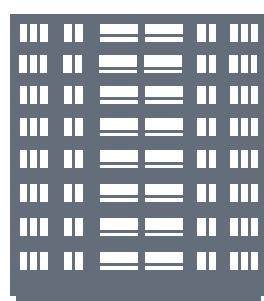
Odvar z kůry baobabu prstnatého je v Africe používán proti horečkám.

Skvěle zadržuje vodu, slouží jako zásobník v období velkého sucha.

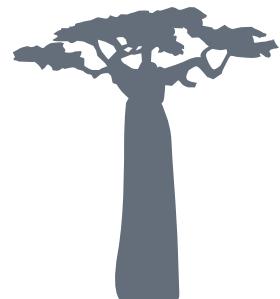

KALOŇ
opyluje květy

Osmipatrový panelák

Vzrostlý baobab (25–30 m)

6

Děti

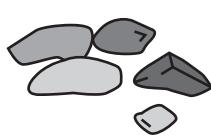
Co ve volném čase dělají děti v Angole nejčastěji?

koukají na televizi

pletou copánky

hrají si s kamínky

hrají fotbal

Jídlo

Jídlo Angolanů je velice prosté. Základ tvoří **rýže** nebo **kukuřičná kaše**, nazývající se **funge** (fuiňš). Jelikož kaše sama o sobě nemá žádnou chuť, jí se většinou s nějakou omáčkou ze zeleniny nebo s vypečenou šťávou z masa, často s fazolemi. Kaše může být z **kukuřice**, nebo z **manioku**, což je škrobovitá hlíza podobná bramboře, z níž se vyrábí velmi jemná bílá mouka. Dříve se u nás říkalo, že holka se nemůže vdávat dřív, než se naučí pořádně vařit a péct. V Angole to platí také – budoucí nevěsta musí umět uvařit dobré *funge*.

Plod baobabu – mucua

Zmržený v sáčku se líže jako zmrzlina

Všichni Afričané milují kuře, nejčastěji udělané na ohni nebo v troubě, a ryby na různé způsoby. Narazíte zde také na chléb, který je podobný našim bulkám a houskám. Jí i těstoviny, které se dováží. Všude se potkáte s banány, kterých existuje několik druhů. Angolské děti milují, jako všude na světě, sladkosti a limonády. Za 50 kwanza, o které pořád žadoní, si je můžou koupit přímo na ulici.

Víte, že *funge* se jí po celé Africe? V afrických zemích má různá jména: říká se jí *ugali*, *nshima*, *pap* a *fufu*. U nás byste ji našli pod jménem *polenta* (kaše z vody a kukuřičné mouky).

Jídlo pro bohatší

Z plodu *mucua* se připravuje skvělý nápoj. Pouzdra plodů se otevřou, rozdrtí a vyvaří, semínka se přecedí a vše se dochutí cukrem.

Vaření venku

Angolané dokáží vařit všude. Obzvlášť rádi vaří venku, třeba na pláži. Je běžné, že si vezmou na pláž i gril a suroviny a jídlo si připraví přímo tam. Nepotřebují k tomu žádné speciální kuchyňské náčiní; postačí jim holá zem, hrnec nebo pánev a uhlí.

7

Angola nabízí velké množství výborného ovoce. S dováženým ovocem k nám se chuťově nedají vůbec porovnat. Kromě všudypřítomných banánů se v Angole těší oblibě *manga*, *maracuje* a *ananasy*.

avokádo

maniok

banán

Avokádo je ovoce, nepříliš sladké. Téměř každá rodina vlastní strom (maximálně 10 stromů). Avokáda rostou v Angole stejně běžně, jako u nás jablka. Avokádo je velmi zdravé, obsahuje mnoho minerálních látek a vitaminů, ale i **tuku!** Dá se jíst syrové i tepelně upravené a dělá se z něj velice dobrá a zdravá polévka či pomazánka (voda, olej, avokádo, sůl a trochu koření dle vlastní fantazie).

Málokdo ví, že obsahuje pro zvířata **silně jedovatou** látku **persin**.

Maniok je Africe hojně rozšířená potravina. Obsahuje hodně vody, škrobu a bílkovin. Přezdívá se mu také **sladká brambora**. Může být nejen sladký ale i hořký. Používá se k jídlu, jako krmivo pro zvířata, k výrobě piva a alkoholických nápojů, ale i v průmyslu (například k výrobě lepidel).

Brambora a maniok patří do stejné skupiny polních plodin. Jak se tato skupina nazývá?

Děti v Angole je jedí ke svačině. **Banány** rostou ve visících trsech a jsou cenným zdrojem vitamínů, minerálů a přírodních cukrů. Také obsahují **3/4 vody**. Možná se divíte, že nemají žádná semínka ... jak se tedy rozmnožují? Poté, co plody banánu dozrají, celá rostlina odumře. Stihne ale ještě vyhnat stonek, ze kterého začíná růst nový „strom“. Říká se tomu vegetativní rozmnožování nebo také řízkování.

Existují i divoké banány (plané), které se rozmnožují semeny. Nejsou ale moc chutné a k nám se nedovážejí.

8

Skoro pro všechna zvířata je avokádo jedovaté. Komu škodí nejvíce?

strom

bylina

keř

červený banán chuťově připomíná maliny s banánem

divoký banán (rozkrojený)

baby banány

9

Ananas vyžaduje obrovské množství **slunečního svitu**, proto u nás nejde pěstovat. Každá rostlina roste 2–3 roky (při omezeném svitu ale i 10–15 let) a za svůj život vykvete a dá **plod pouze jednou**. Po vykvetení a vytvoření tohoto jediného plodu rostlina umírá a z jejich kořenů vyrůstají nové oddenky, které jsou ale kopíí původní rostliny, jsou tedy něco jako klony původní rostliny, stejně jako u banánovníku.

10

Na obrázku vidíš jednoduchou úlohu. Čísla v něm zastupují avokádo a banán.
Dokážeš spočítat správný výsledek v posledním příkladu?

+

=

20

+

+

= 24

-

=

?

*výpočet***11**

Mnoho lidí v Angole si musí vystačit s **necelými šedesáti korunami na den**.

Zkus napsat jídelníček na celý den tak, abys neutratil/a víc než 60 Kč.

I takto může vypadat vaření oběda.

Voda

12

Nošení vody na hlavě

Voda je nezbytná k životu. Angolanky, stejně jako většina afričanek, věnují část dne obstarávání vody pro domácnost, chodí k místnímu zdroji pitné vody a trpělivě čekají, až na ně přijde řada. **Cesta trvá** pár desítek minut, ale i **několik hodin**. Na nošení vody používají plastové nádoby – nástupce tradičních tykví a hliněných nádob. Když na ženu přijde řada, naplní svoji nádobu vodou a dá si ji na hlavu. Někdy bývá nádoba příliš těžká a se zdviháním musí pomáhat „kolegyně“. Nošení vody je v Africe čistě ženskou záležitostí - věnují se jí i velmi malé holčičky. Pro muže je nošení vody potupou(!).

Kolik kg vody musí ženy nosit na zádech v 10litrové nádobě?

odpověď:

Některé ženy dokáží unést i 20litrové barel s vodou!

Zungeira

Ženy nenosí na hlavách jen vodu, ale i drobné zboží, které prodávají na ulici. Je neuvěřitelné, jak obratně dokáží angolské ženy balancovat s velmi těžkým nákladem na svých hlavách. **Pouliční prodavačky** se nazývají **zungeiry**.

Zungeira je také **název tance**, který nesmí chybět na žádné oslavě. Lidé si berou na hlavy různé předměty, tančí v řadě a znázorňují tyto pouliční prodavačky.

VIDEO

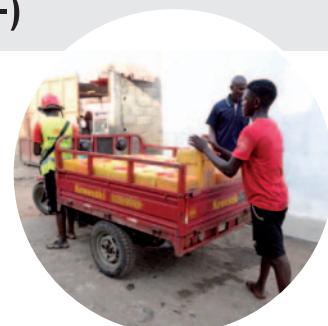
Vyzkoušej přejít třídu s učebnicí na hlavě :-)

V chudinských čtvrtích (slumech) nejsou studny. Vodu tam rozváží nosiči.

Zajímavý vynález – Hippo roller

Dva Jihoafričané dostali dobrý nápad, jak usnadnit ženám jejich práci – vymysleli způsob přepravy vody v uzavřeném plastovém barelu se šroubovací zátkou, který má po stranách kovové madlo. Je možné ho tedy tláčit nebo táhnout za sebou. Vejde se do něj **90 litrů**, což v průměru vystačí na **denní spotřebu sedmi lidí**. Je zajímavé, že s tímto způsobem přepravy nemají muži problém, zapojují se do práce s nošením (kutálením) vody a pomáhají ženám a dětem.

13

Představ si, že postavičky na obrázku znázorňují všechny lidi na světě. 1/6 z nich musí chodit pro vodu (žije v obydlí bez vodovodu). **Zakroužkuj kolik lidí musí dojít pro vodu.**

Zajímavosti

Capoeira

Brazilský **bojový sport**, který má své kořeny v Angole. Je kombinací kopů, úderů a tance v kruhu. Protivníci musí znát pravidla hry, aby si neublížili. Během hry se snaží simulovat výpady a protihráč se snaží uhnout nebo ránu vykryt. Cílem není protivníka zasáhnout, ale ukázat své naučené elegantní finty a dobré si zahrát se stejně vyspělým protivníkem.

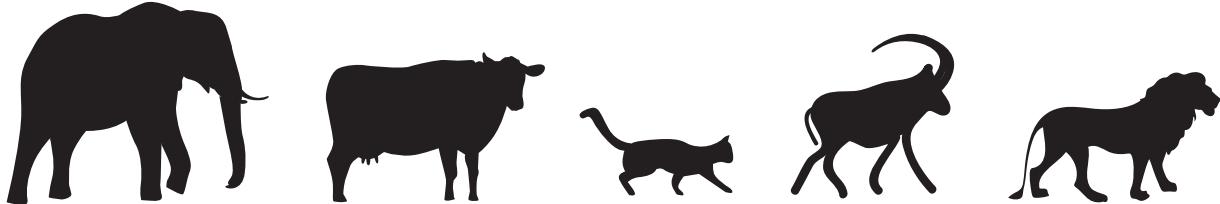

VIDEO

14

Angolané nemají rádi jedno z níže zobrazených zvířat? Uhádneš jaké?

Zakroužkuj

Peníze a chudoba

Angolská měna se nazývá **kwanza**. V Angole se platí školné, stojí asi 8316 kwanza což je přibližně 600 Kč. Mnoho rodin ale tolik peněz nemá a děti tak zůstávají bez vzdělání.

V Angole žije mnoho chudých lidí. Za války se přesouvali do měst, která sloužila jako bezpečné útočiště, i za lepším životem a prací. Města nedokáží uživit takové množství lidí, a tak se setkáte s mnoha lidmi, žijícími jen na ulici. Někteří nemají žádný příjem a jsou odkázáni jen na žebrání, krádeže nebo hledání v odpadcích. Žije tam také mnoho dětí bez domova, většinou utekly kvůli problémům v rodině a nemají nikoho, kdo by se o ně staral.

15

Křížovka

Nejrozšířenějším náboženstvím v zemi je křesťanství, ve kterém se udrželo mnoho prvků z původního přírodního náboženství. To je založené na uctívání přírodních sil, používání jedů a na pověrách. Lidé se k tajemným silám obracejí, když chtějí mít úspěch při lovu, obchodu nebo u žen.

Jak se nazývá „kouzelný“ předmět, který podle nich přináší štěstí?

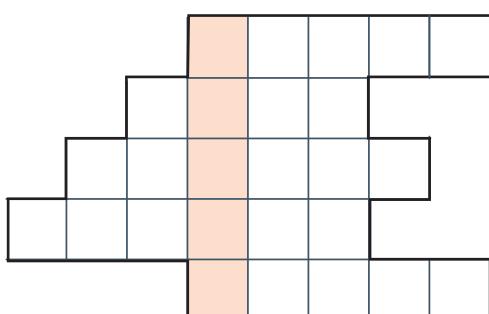
každodenní pokrm

kdo nosí vodu

oblíbený sport

plodina podobná bramboře

domorodý léčitel (nahrazuje doktora)

Z dopisů dobrovolníků – mladých lidí, kteří rok pomáhali v Angole

Z dopisu od Aničky (2017/18)

S nejstarším ročníkem jsme jeli na víkend kempovat do „vesničky“ kousek od jezera. Do vesničky, kde jsou slaměné chýše a černá pobíhající prasata. S tím vším krásným jsem se ale bohužel setkala poprvé i s dětmi s nafouklými bříšky. Prý je mají nafouklé i proto, že jí hlínu a hmyz. Vidět, jak se děti seběhly kolem zbytků rýže a špinavýma rukama ji vybíraly, takže první sousta měly s listím a hlínou, nebylo moc pěkné. Ani vidět ty děti, jak mají igelitky a v nich vyzebrané jídlo. Jako pro turistu to asi může být zážitek - vidět to, o čem jen četl nebo slyšel. Ale opravdu u toho být a vidět ty jejich tváře není nic pěkného.

Z dopisu od Jorgeho (2018/19)

Voda - nejvzácnější dar

V Africe mám možnost učit se hodně o životním prostředí. Dnes jsem zaslechl něco, co mě vedlo k zamýšlení...

Ve večerním šeru jsem si na střeše školy povídal se svým dobrým kamarádem... Trochu jsme se bavili o všem možném, ale hlavně o životě. V jednom momentu jsme se dostali k tomu, jak zabezpečují vodu u nich doma, že je totiž v oblasti bez vodovodu. Dlouho jsem se ho vyptával, až řekl to, co mě tolik zaujalo: jejich čtyřčlenná domácnost spotřebuje 8 ks 25l lahví za 3 dny. Musel jsem mu jenom pogratulovat. Co se ochrany největšího daru planety týká, jsme v Evropě vážně pozadu.

Z dopisu od Huga (2017/18)

Večer jsme šli na ulici s nějakým jídlem pro kluky ulice. Celé to probíhalo fajn. Kluci přišli, trochu se hrálo, zpívalo a tancovalo, což probíhalo tak nějak současně. Připomínalo to rap v kruhu. Potom se klukům řekl nějaký poučný příběh, pak dostali jídlo pití a rozešli se do ulice. Snažíme se kluky postupně z ulice stahovat a dát jim nějaké vzdělání a profesi. Je s podivem, že hodně kluků na ulici prostě zůstat chce. Bud' kvůli kamarádům nebo stylu, kterým žijí: kouří, pijí, nemají žádná pravidla. Bylo zajímavé zjistit, že kluci na ulici ve většině případů mají rodiče. U nás se rodiče bojí, aby jim stát dítě neodebral. Tady stát řeší otázku, jak je dostat zpátky z ulice do rodin.

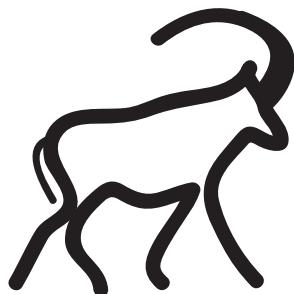
Dobrovolníci nepřinášejí dětem z Angoly peníze, ale nabízí jim mnohem víc – **vzdělání**. Jenom to jim dá možnosti a naději na zlepšení jejich situace.

Věci v Africe zcela určitě nefungují tak, jak jsme zvyklí my Evropané. Ale důvody, proč tomu tak je, jsou daleko širší a hlubší. Aby jim člověk alespoň zčásti porozuměl, musí se zastavit a pár měsíců jen poslouchat.

Hugo, dobrovolník v Angole, 2017

Mnoho dalších informací a materiálů najdeš na:

www.dnesjimjako.cz

Máš rád exotická jídla? **Vyzkoušej, jak se já** v Angole, zapoj se do **soutěže**, podívej se na naši **webovou stránku Dnes jím jako.cz** nebo mrkn na **www.adopcenablizko.cz**, kde se dozvíd informace o jiných rozvojových zemích a dobrovolnictví. Můžeš se připojit k těm, kteří v těchto zemích pomáhají a jednou se do nějaké podívat i jako **dobrovolník**.

Pracovní listy pro vás připravila Salesiánská asociace Dona Boska, z. s., Kobyliské nám. 1000/1, 182 00 Praha 8 - Kobylisy, www.sadba.org. ZDROJE: *dobrovolníci: Anna Ambrozková a Hugo Slezák (Angola 2017/18) Jorge Fernandes (Angola 2018/19)*, archiv Sadby, LN Eva Vlčková, wikipedie, ČT24. Děkujeme všem, kteří pomáhali s přípravou kampaně.

